

UZASADNIENIE

O konieczności uregulowania zasad użycia środków przymusu bezpośredniego w akcie rangi ustawowej przesądził wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 marca 2010 r., sygn. akt U 5/07, w którym Trybunał orzekł, że § 6 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. U. Nr 214, poz. 1575) jest niezgodny z art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. Nr 104, poz. 708, z późn. zm.) oraz z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu do wyroku podkreślił, że zaskarżony przepis, w brzmieniu: „Kajdanki i prowadnice stosuje się: 1) na polecenie sądu lub prokuratora; 2) wobec osób podejrzanych lub oskarżonych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu albo skazanych za takie przestępstwo.”, jest niezgodny z art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym oraz z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ponieważ reguluje zawartą w nim materię w sposób sprzeczny z upoważnieniem ustawowym oraz wkracza, bez upoważnienia ustawowego, w materię zastrzeżoną dla ustaw, regulując ją samoistnie. Trybunał stwierdził ponadto w uzasadnieniu, że kontrola zaskarżanego przepisu ujawniła, iż większość pozostałych przepisów rozporządzenia dotyczy również bezpośrednio materii ograniczenia wolności osobistej, należącej zgodnie z art. 41 ust. 1 Konstytucji, do materii ustawowej. Do wspomnianych wyżej pozostałych przepisów rozporządzenia należą przepisy określające rodzaje środków przymusu bezpośredniego, przypadki oraz sposób ich stosowania, przekazane – w myśl art. 15 ust. 3 ustawy o CBA, upoważniającego do wydania rozporządzenia – do uregulowania w rozporządzeniu. W związku z tym Trybunał Konstytucyjny zasygnalizował Sejmowi potrzebę zamieszczenia regulowanej przez powyższe rozporządzenie materii (stanowiącej w myśl art. 41 ust. 1 Konstytucji materię ustawową) w ustawie oraz dostosowanie art. 15 ust. 3 ustawy o CBA – będącego przepisem upoważniającym do wydania tego rozporządzenia – do wymogów konstytucyjnych, wynikających z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 Konstytucji. Sygnalizacja dotyczyła również:

- wydanego na podstawie art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego,
- wydanego na podstawie art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 2003 r.

w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz

- wydanego na podstawie art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1998 r. w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej.

Rozporządzenia te, analogicznie w stosunku do rozporządzenia dotyczącego CBA, regulują stosowanie środków przymusu bezpośredniego w zakresie zastrzeżonym dla materii ustawowej.

W dniu 17 maja 2012 r. Trybunał Konstytucyjny, po rozpoznaniu połączonych wniosków Prokuratora Generalnego, w kolejnym wyroku (sygn. akt K 10/11), orzekł, że art. 16 ust. 4 ustawy o Policji, art. 24 ust. 3 ustawy o Straży Granicznej, art. 42 ust. 4 ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, art. 25 ust. 3 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, art. 15 ust. 3 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, art. 68 ust. 8 ustawy o Służbie Celnej - są niezgodne z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 92 ust. 1 Konstytucji. Wymienione przepisy utracą moc obowiązującą z upływem 12 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw. Trybunał wskazał, że określenie rodzajów środków przymusu bezpośredniego oraz przesłanki użycia tych środków wskazujące, w jakich okolicznościach może nastąpić takie użycie, należą do materii ustawowej, ponieważ – w świetle art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji – tylko przepisy ustawy mogą pozwalać na ingerencję w wolność osobistą. Ponadto zgodnie z art. 41 ust. 1 Konstytucji również postępowanie organów stosujących te środki musi być określone wyłącznie w ustawie. Trybunał Konstytucyjny podtrzymał także swoje stanowisko wyrażone w sygnalizacji o sygn. akt S 5/10 i stwierdził, że w odniesieniu do upoważnień ustawowych zawartych w ustawach: o ABW, Straży Granicznej i CBA, materia przekazana w tych ustawach do uregulowania w rozporządzeniach jest materią ustawową, ponieważ dotyczy bezpośrednio ograniczenia wolności osobistej i powinna – zgodnie z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji – być umieszczona w ustawie. Podobnie należy ocenić art. 42 ust. 4 ustawy o Żandarmerii Wojskowej, gdyż użyte w tych przepisach sformułowania w analogiczny sposób pozwalają na przeniesienie regulacji dotyczącej trybu i zasad stosowania środków przymusu bezpośredniego do aktu wykonawczego. W art. 16 w ust. 4 ustawy o Policji oraz w art. 68 w ust. 8 ustawy o Służbie Celnej ustawodawca przekazał Radzie Ministrów kompetencję do uregulowania kompleksu zagadnień należących do materii ustawy. Ponadto Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że w art. 24 w ust. 3 ustawy o Straży

Granicznej Rada Ministrów otrzymała kompetencje nie tylko do określenia trybu ograniczania wolności osobistej przez możliwość określenia warunków i sposobu użycia tych środków, ale również do określenia trybu postępowania w przypadku użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz trybu postępowania w przypadku użycia środków przymusu bezpośredniego i zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej. W przypadku pododdziałów odwodowych Straży Granicznej ustawa nie przewiduje, aby pododdziały odwodowe Straży Granicznej mogły używać środków przymusu bezpośredniego. W ten sposób ustawodawca przekazał władzy wykonawczej kolejną istotną, z punktu widzenia konstytucyjnie chronionej wolności osobistej, materię do swobodnego uregulowania. Trybunał podkreślił, że możliwość użycia wobec osoby fizycznej broni palnej najdalej ingeruje w konstytucyjnie chronioną wolność osobistą, a nawet nietykalność osobistą, dlatego wymaga szczególnie precyzyjnego uregulowania na poziomie ustawowym. Wskazano także, że ustawodawca, w kwestionowanych przez wnioskodawcę ustawach, uregulował tę kwestię w sposób niewystarczający bądź w ogóle do niej się nie odniósł, pozwalając jednocześnie władzy wykonawczej decydować samodzielnie o przesłankach, zasadach i trybie wkraczania przez tę władzę w konstytucyjnie chronioną wolność osobistą. Zakwestionowane upoważnienia ustawowe naruszają art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji ze względu na przekazanie do uregulowania aktem podustawowym całego kompleksu zagadnień odnoszących się do ograniczania wolności osobistej obywateli takich jak: wskazanie rodzajów środków przymusu bezpośredniego, które mogą być stosowane wobec obywateli, określenie przesłanek ich użycia oraz postępowania organów stosujących środki przymusu bezpośredniego. Upoważnienia te są niezgodne także z art. 92 ust. 1 Konstytucji, ponieważ naruszają relacje między ustawą a aktem wykonawczym wydanym w celu jej wykonania. Naruszenie to wynika z przekazania do uregulowania w rozporządzeniach materii dotyczącej ograniczania konstytucyjnej sfery praw i wolności, która zgodnie z Konstytucją musi być regulowana ustawowo oraz umożliwienia unormowania kwestii, które nie znalazły umocowania w ustawie.

Aktualnie Trybunał Konstytucyjny rozpatruje sprawę o sygnaturze akt K 11/12, z wniosku Prokuratora Generalnego o stwierdzenie niezgodności:

- 1) art. 14 ust. 3 ustawy o *Biurze Ochrony Rządu* (Dz. U. z 2004 r., Nr 163, poz. 1712 z późn. zm.) z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 2) § 1 ust. 3, § 2 ust. 3, § 3, § 5 ust. 1, § 6 ust. 1, § 7-9, § 10 ust. 1, § 12 ust. 1, § 13 ust. 1 i 4, § 14 ust. 1 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów w *sprawie przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu środków przymusu bezpośredniego* (Dz. U.

Nr 17, poz. 154) z art. 14 ust. 3 ustawy o BOR oraz z art. 92 ust. 1, a także z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

W związku z powyższym projektowana regulacja przewiduje zmiany także w odniesieniu do funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu i Straży Marszałkowskiej tak, aby zawrzeć w niej w sposób kompleksowy kwestie użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez uprawnione podmioty.

Wyżej opisane orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego spowodowały konieczność pilnego uregulowania w akcie rangi ustawowej katalogu środków przymusu bezpośredniego, używanych lub wykorzystywanych przez uprawnione podmioty, przypadków ich używania lub wykorzystywania, a także używania lub wykorzystywania broni palnej, zasad używania lub wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, postępowania przed i po ich użyciu lub wykorzystaniu, jak również dokumentowania tego używania lub wykorzystywania przez uprawnione do tego podmioty.

Zasady stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez poszczególne podmioty są uregulowane w aktualnym stanie prawnym w następujących aktach normatywnych:

1) w ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. *o Policji* (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. *w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego* (Dz. U. Nr 70, poz. 410, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2005r. *w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez policjantów oraz zasad użycia broni palnej przez oddziały i pododdziały zwarte Policji* (Dz. U. Nr 135, poz. 1132);

2) w ustawie z dnia 12 października 1990 r. *o Straży Granicznej* (Dz. U. z 2011 r. Nr 116, poz. 675, z późn. zm.), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1998 r. *w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej* (Dz. U. Nr 27, poz. 153, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1998 r. *w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej* (Dz. U. Nr 27, poz. 153, z późn. zm.);

3) w ustawie z dnia 16 marca 2001 r. *o Biurze Ochrony Rządu* (Dz. U. z 2004 r. Nr 163, poz. 1712, z późn. zm.), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2002 r. *w sprawie przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu środków*

przymusu bezpośredniego (Dz. U. Nr 17, poz. 154) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 12, poz. 111);

4) w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o strażach gminnych* (Dz. U. Nr 123, poz. 779, z późn. zm.), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2009 r. *w sprawie sposobu dokumentowania faktu użycia środków przymusu bezpośredniego przez strażników gminnych (miejskich)* (Dz. U. Nr 220, poz. 1719) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 14 września 2004r. *w sprawie szczegółowych warunków, trybu i sposobu postępowania w przypadku użycia broni palnej bojowej przez strażników gminnych (miejskich)* (Dz. U. Nr 215, poz. 2185);

5) w ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. *o ochronie osób i mienia* (Dz. U. z 2005r, Nr 145, poz. 1221, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1998 r. *w sprawie szczegółowych warunków i sposobów użycia przez pracowników ochrony środków przymusu bezpośredniego* (Dz. U. Nr 89, poz. 563) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1998 r. *w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania pracowników ochrony przy użyciu broni palnej* (Dz. U. Nr 86, poz. 543);

6) w ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. *o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych* (Dz. U. Nr 123, poz. 1353, z późn. zm.), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. *w sprawie warunków i sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej* (Dz. U. Nr 157, poz. 1837, z późn. zm.), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. *w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej przez żołnierzy wojskowych organów porządkowych* (Dz. U. Nr 157, poz. 1838) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. *w sprawie warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej* (Dz. U. Nr 157, poz. 1836);

7) w ustawie z dnia z dnia 9 kwietnia 2010 r. *o Służbie Więziennej* (Dz. U. Nr, 79, poz. 523), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2010 r. *w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej* (Dz. U. Nr 147, poz. 903);

8) w ustawie dnia 24 maja 2002 r. *o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu* (Dz. U. z 2010 r. Nr 74, poz. 676, z późn. zm.), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 marca 2003 r. *w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego* (Dz. U. Nr 70, poz. 638), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 marca 2003 r. *w sprawie warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego* (Dz. U. Nr 70, poz. 639) oraz rozporządzeniu

Rady Ministrów z dnia 8 października 2003r. w sprawie warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Agencji Wywiadu (Dz. U. Nr 179, poz. 1751);

9) w ustawie z dnia 9 czerwca 2006r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 709, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 27 września 2006r. w sprawie postępowania przy użyciu broni palnej przez żołnierzy i funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 177, poz. 1306);

10) w ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. Nr 104, poz. 708, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. U. Nr 214, poz. 1575, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2006 r. w sprawie postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. U. Nr 142, poz. 1015);

11) w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. Nr 168, poz. 1323, z późn. zm.), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 marca 2010 r. w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy celnych (Dz. U. Nr 45, poz. 258) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2009 r. w sprawie użycia broni palnej przez funkcjonariuszy celnych (Dz. U. z 2010r. Nr 6, poz. 31);

12) w ustawie z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz. U. z 2011 r. Nr 41, poz. 214, z późn. zm.), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez inspektorów i pracowników kontroli skarbowej (Dz. U. Nr 244, poz. 1624) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez inspektorów i pracowników kontroli skarbowej (Dz. U. Nr 96, poz. 846);

13) w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 125, poz. 874, z późn. zm.);

14) w ustawie z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 16, poz. 94, z późn. zm.);

15) w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.), rozporządzeniu Rada Ministrów z dnia 2 listopada 2004 r. w sprawie sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Straży Parku oraz przydziału, przechowywania i ewidencji tych środków (Dz. U. Nr 245, poz. 2457) oraz rozporządzeniu Rada Ministrów z dnia 16 listopada 2004 r. w sprawie sposobów i trybu postępowania przy użyciu broni bojowej przez funkcjonariusza Straży Parku (Dz. U. Nr 254, poz. 2537);

16) w ustawie z dnia 13 października 1995 r. *Prawo łowieckie* (Dz. U. z 2005 r. Nr 127, poz. 1066, z późn. zm.);

17) w ustawie z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* (Dz. U. z 2005 r. Nr 45, poz. 435, z późn. zm.);

18) w ustawie z dnia 18 kwietnia 1985 r. *o rybactwie śródlądowym* (Dz. U. z 2009r. Nr 189, poz. 1471, z późn. zm.);

19) w ustawie z dnia 20 marca 2009 r. *o bezpieczeństwie imprez masowych* (Dz. U. Nr 62, poz. 504, z późn. zm.);

20) w ustawie z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich* (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178, z późn. zm.).

Przepisy wyżej wymienionych aktów prawnych (z reguły rangi ustawowej) określają przesłanki użycia środków przymusu bezpośredniego – rozumiane jako sposób postępowania, który może spowodować reakcję uprawnionych do użycia tych środków, polegającą na ich zastosowaniu – cel użycia, rodzaje środków dostępnych dla poszczególnych służb oraz zasady ich użycia. W aktach wykonawczych doprecyzowywany jest natomiast katalog środków przymusu bezpośredniego, a także kwestie związane z warunkami i sposobem ich użycia, trybem postępowania przed i po ich użyciu oraz dokumentowaniem ich użycia lub wykorzystania. W odniesieniu do użycia broni palnej, w ustawach regulowane są ogólne zasady oraz przypadki użycia broni palnej, natomiast akty wykonawcze określają z reguły sposób postępowania przed i po użyciu broni palnej oraz dokumentowanie użycia broni palnej.

Na podstawie obowiązujących przepisów poszczególne uprawnione podmioty posiadają następujące uprawnienia:

1) Policja – zgodnie z art. 16 *ustawy o Policji* w razie niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom organów Policji lub jej funkcjonariuszy, policjanci mogą stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

- 1) siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku,
- 2) urządzenia techniczne w postaci:
- 3) kajdanki,
- 4) prowadnice,
- 5) kaftan bezpieczeństwa,
- 6) pas i siatka obezwładniająca,
- 7) paralizatory elektryczne,

- 8) kolczatki drogowe i inne przeszkody umożliwiające zatrzymanie pojazdu,
- 9) chemiczne środki obezwładniające,
- 10) pałki służbowe: zwykłe, szturmowe, wielofunkcyjne i teleskopowe,
- 11) wodne środki obezwładniające,
- 12) psy i konie służbowe,
- 13) pociski niepenetracyjne miotane z broni palnej.

Zgodnie z art. 17 *ustawy o Policji*, jeżeli powyższe środki okazałyby się niewystarczające lub ich użycie, ze względu na okoliczności danego zdarzenia, nie jest możliwe, policjant ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności policjanta albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną policjantowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia niebezpiecznego bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty i urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, na siedziby naczelnych organów władzy, naczelnych i centralnych organów administracji państwowej albo wymiaru sprawiedliwości, na obiekty gospodarki lub kultury narodowej oraz na przedstawicielstwa dyplomatyczne i urzędy konsularne państw obcych albo organizacji międzynarodowych, a także na obiekty dozorowane przez uzbrojoną formację ochronną utworzoną na podstawie odrębnych przepisów;

5) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednio zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;

6) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-3 i 5, albo za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zabójstwa, zamachu terrorystycznego, uprowadzenia osoby w celu wymuszenia okupu lub określonego zachowania, rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego, umyślnego ciężkiego uszkodzenia ciała, zgwałcenia, podpalenia lub umyślnego spowodowania w inny sposób niebezpieczeństwa powszechnego dla życia albo zdrowia;

7) w celu ujęcia osoby, o której mowa w pkt 6, jeśli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności towarzyszących wynika, że może użyć broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu;

8) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe;

9) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności, jeśli:

- a) ucieczka osoby pozbawionej wolności stwarza zagrożenie dla życia albo zdrowia ludzkiego,
- b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba pozbawiona wolności może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub niebezpiecznego narzędzia,
- c) pozbawienie wolności nastąpiło w związku z uzasadnionym podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstw, o których mowa w pkt 6.

W projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień policjantów o prawo do użycia pojazdu służbowego, kasku zabezpieczającego, środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych oraz środków pirotechnicznych o właściwościach ogłuszających lub oślniewających.

2) Straż Graniczna – zgodnie z art. 23 *ustawy o Straży Granicznej*, w razie zagrożenia nienaruszalności granicy państwowej lub niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom oraz bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia własnego lub innej osoby, funkcjonariusze mogą używać następujących środków przymusu bezpośredniego:

- 1) indywidualne, chemiczne środki obezwładniające w postaci broni gazowej i ręcznych miotaczy gazu;
- 2) psy służbowe;
- 3) pałki służbowe;
- 4) pociski niepenetracyjne, miotanych z broni palnej;
- 5) paralizatory elektryczne;
- 6) siła fizyczna w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku,
- 7) urządzenia techniczne w postaci:
 - a) kajdanek,
 - b) prowadnic,
 - c) kaftanów bezpieczeństwa,
 - d) pasów obezwładniających lub siatek obezwładniających,
 - e) kolczatek drogowych lub innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu.

Na mocy art. 24 *ustawy o Straży Granicznej*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do użycia lub wykorzystania których uprawnieni są funkcjonariusze Straży Granicznej okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, funkcjonariusz ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na obiekty służące obronności państwa lub ważne dla gospodarki narodowej, a także na obiekty Straży Granicznej lub służące ochronie granicy państwowej;

5) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na nienaruszalność granicy państwowej ze strony osób działających w sposób zorganizowany, które przemocą wymuszają przekroczenie granicy państwowej przy użyciu broni lub pojazdu;

6) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednio zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;

7) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-6, albo za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zabójstwa, zamachu terrorystycznego, uprowadzenia osoby w celu wymuszenia okupu lub określonego zachowania, rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego, umyślnego ciężkiego uszkodzenia ciała, zgwałcenia, podpalenia lub umyślnego spowodzenia w inny sposób niebezpieczeństwa powszechnego dla życia albo zdrowia;

8) w celu ujęcia osoby, o której mowa w pkt 7, jeśli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności towarzyszących wynika, że może użyć broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu;

9) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe;

10) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności, jeśli:

- a) ucieczka osoby pozbawionej wolności stwarza zagrożenie dla życia albo zdrowia ludzkiego,
- b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba pozbawiona wolności może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub niebezpiecznego narzędzia,
- c) pozbawienie wolności nastąpiło w związku z uzasadnionym podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstw, o których mowa w pkt 7.

W projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień funkcjonariuszy Straży Granicznej o prawo do użycia lub wykorzystania: konia służbowego, pojazdów służbowych, pokoju izolacyjnego, środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych oraz środków pirotechnicznych o właściwościach ogłuszających lub oślniewających.

3) Biuro Ochrony Rządu – zgodnie z art. 14 *ustawy o Biurze Ochrony Rządu*, funkcjonariusze BOR, w przypadku niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom, o których mowa w art. 13 ust. 1 ustawy o BOR, mogą stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

- 1) siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku,
- 2) urządzenia techniczne w postaci kajdanek, prowadnic, kaftanów bezpieczeństwa, pasów i siatek obezwładniających, kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu,
- 3) pałki służbowe zwykłe, teleskopowe i wielofunkcyjne,
- 4) psy służbowe,
- 5) chemiczne środki obezwładniające, służące do obezwładnienia osób

Na mocy art. 15 *ustawy o Biurze Ochrony Rządu*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do używania lub wykorzystywania których uprawnieni są funkcjonariusze BOR, okazały się niewystarczające lub jeżeli ich użycie, ze względu na okoliczności danego zdarzenia, nie jest możliwe, funkcjonariusz ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;
- 2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;
- 3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej, objętej ochroną BOR;

4) w celu odparcia niebezpiecznego bezpośredniego gwałtownego zamachu na obiekty i urządzenia objęte ochroną BOR oraz inne ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, na siedziby naczelnych organów władzy, centralnych organów administracji rządowej;

5) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;

6) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach, o których mowa w pkt 1-4, albo za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zbrodni;

7) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, dokumenty zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe.

W projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień funkcjonariuszy BOR o: pociski niepenetracyjne, przedmioty przeznaczone do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej i pojazdy służbowe. Jednocześnie w ramach katalogu obecnie dostępnych BOR środków przymusu bezpośredniego rezygnuje się z kaftana bezpieczeństwa i pasa obezwładniającego.

4) Żandarmeria Wojskowa – zgodnie z art. 17 *ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych* żołnierze Żandarmerii Wojskowej, wykonując zadania określone w art. 4 ustawy, wobec osób wskazanych w art. 3 ust. ustawy, mają prawo stosowania środków przymusu bezpośredniego w przypadkach i na zasadach określonych w art. 42 niniejszej ustawy. W razie niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa rozkazom żołnierzy Żandarmerii Wojskowej, a także wobec osób uniemożliwiających wykonanie przez nich czynności służbowych, żołnierze Żandarmerii Wojskowej mogą stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

- 1) siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony,
- 2) kajdanki,
- 3) pałki wielofunkcyjne,
- 4) paralizatory elektryczne,
- 5) wodne, chemiczne i techniczne środki obezwładniające (prowadnice, kaftany bezpieczeństwa, pasy i siatki obezwładniające);
- 6) psy służbowe,
- 7) broń gazową i ręczne miotacze gazu,
- 8) pociski niepenetracyjne, miotane z broni palnej.
- 9) urządzenia techniczne umożliwiające zatrzymanie pojazdu, a w szczególności kolczatkę drogową, zaporę drogową, kozły odporowe i zasieki.

Na mocy art. 17, 43 i 44 ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, żołnierze Żandarmerii Wojskowej, wykonując zadania określone w art. 4, wobec osób wymienionych w art. 3 ust. 2 ustawy, mają prawo używania broni palnej, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do użycia lub wykorzystania których są uprawnieni, okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności zdarzenia nie jest możliwe:

1) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie, zdrowie lub wolność żołnierza Żandarmerii Wojskowej lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania do natychmiastowego porzucenia broni, materiałów wybuchowych lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie może zagrozić życiu lub zdrowiu żołnierza Żandarmerii Wojskowej albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie przemocą odebrać broń palną żołnierzowi Żandarmerii Wojskowej albo innemu funkcjonariuszowi publicznemu uprawnionemu do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia bezpośredniego gwałtownego i niebezpiecznego zamachu na obiekty i urządzenia wojskowe albo inne obiekty i urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa;

5) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednio zagrożenie dla życia lub zdrowia człowieka;

6) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni palnej jest dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-3 lub 5, albo za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zamachu terrorystycznego, zabójstwa, umyślnego uszczerbku na zdrowiu, umyślnego spowodowania zdarzenia zagrażającego życiu lub zdrowiu wielu osób, pozbawienia człowieka wolności, zgwałcenia, wzięcia zakładnika, rozboju, kradzieży rozbójniczej albo wymuszenia rozbójniczego;

7) w celu ujęcia osoby, o której mowa w pkt 6, jeżeli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności zdarzenia wynika, że może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie może zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka;

8) w celu odparcia bezpośredniego i gwałtownego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne albo środki pieniężne lub inne przedmioty wartościowe;

9) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności, jeżeli:

a) ucieczka osoby pozbawionej wolności stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego,

- b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba pozbawiona wolności może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub innego niebezpiecznego narzędzia,
- c) pozbawienie wolności nastąpiło w związku z podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstwa, o którym mowa w pkt 6.

W projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień żołnierzy Żandarmerii Wojskowej o: pojazdy służbowe, środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe oraz środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub oślniewających. Rezygnuje się natomiast z możliwości użycia środków przymusu bezpośredniego w celu zapewnienia dyscypliny wojskowej.

5) wojskowe organy porządkowe – zgodnie z art. 51 *ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych* żołnierzom wojskowych organów porządkowych wchodzących w skład służby garnizonowej i służby wewnętrznej jednostki wojskowej, w związku z wykonywaniem przez nich czynności służbowych, przysługuje prawo stosowania środków przymusu bezpośredniego w przypadkach i na zasadach przewidzianych dla Żandarmerii Wojskowej (art. 42 ustawy). Na mocy art. 51 *ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych* żołnierzom wojskowych organów porządkowych wchodzących w skład służby garnizonowej i służby wewnętrznej jednostki wojskowej, w związku z wykonywaniem przez nich czynności służbowych, przysługuje prawo używania broni palnej w przypadkach i na zasadach określonych w art. 43 ustawy, a więc jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których używania lub wykorzystywania są uprawnieni okazali się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności zdarzenia nie jest możliwe, żołnierze wojskowych organów porządkowych mogą użyć broni palnej w analogicznych przypadkach jak Żandarmeria Wojskowa.

W projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień żołnierzy wojskowych organów porządkowych o: środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe oraz środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub oślniewających. Rezygnuje się z możliwości użycia środków przymusu bezpośredniego w celu zapewnienia dyscypliny wojskowej.

6) Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego – zgodnie z art. 25 *ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu*, w razie niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom, funkcjonariusze ABW mogą stosować:

- 1) siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających lub podobnych technik obrony lub ataku;
- 2) urządzenia techniczne, takie jak:
 - a) kajdanki,

- b) prowadnice,
 - c) kaftany bezpieczeństwa, pasy i siatki obezwładniające,
 - d) kolczatki drogowe i inne przeszkody umożliwiające zatrzymanie pojazdu;
- 3) chemiczne środki obezwładniające, takie jak:
- a) ręczne miotacze gazu,
 - b) ręczne granaty łzawiące.

Na mocy art. 26 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których używania lub wykorzystywania uprawnieni są funkcjonariusze ABW okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, funkcjonariusz ABW ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrazi może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania;

4) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty lub urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa;

5) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;

6) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-5;

7) w celu ujęcia osoby o której, mowa w pkt 6, jeśli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności zdarzenia wynika, że może użyć broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie może zagrazić życiu lub zdrowiu człowieka;

8) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe;

9) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej lub tymczasowo aresztowanej w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa:

a) szpiegostwa, terroryzmu, bezprawnego ujawnienia lub wykorzystania informacji niejawnych i innych przestępstw godzących w bezpieczeństwo państwa,

- b) godzących w podstawy ekonomiczne państwa,
- c) korupcji osób pełniących funkcje publiczne, o których mowa w art. 1 i 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. z 2006 r. Nr 216, poz. 1584, z 2008 r. Nr 223, poz. 1458 oraz z 2009 r. Nr 178, poz. 1375), jeśli może to godzić w bezpieczeństwo państwa,
- d) w zakresie produkcji i obrotu towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa,
- e) nielegalnego wytwarzania, posiadania i obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, bronią masowej zagłady oraz środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, w obrocie międzynarodowym oraz ściganie ich sprawców.

W projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień funkcjonariuszy ABW o: pałki służbowe, psy służbowe, pociski niepenetracyjne, przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, pojazdy służbowe, środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe oraz środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub olśniewających. Wprowadzenie do katalogu środków przymusu bezpośredniego pałek służbowych jako dodatkowego narzędzia stosowanego przez funkcjonariuszy ABW podczas wykonywania obowiązków służbowych zwiększy możliwości ich skutecznego reagowania w różnego rodzaju sytuacjach. Pociski niepenetracyjne, do korzystania z których uprawnieni będą funkcjonariusze ABW, stosowane będą do obezwładniania osób agresywnie zachowujących się, posługujących się narzędziami niebezpiecznymi lub bronią palną. Środek ten jest z istoty swojej mniej dolegliwy niż broń palna i pozwala na obezwładnienie osoby już ze znacznej odległości, a zatem w istotny sposób redukuje ryzyko utraty życia lub zdrowia przez osobę, wobec której tego środka użyto. Ogranicza także ryzyko narażenia osób postronnych na uszkodzenie ciała lub utratę zdrowia albo życia. Przyznanie uprawnienia do użycia środków powodujących dysfunkcję niektórych zmysłów lub organów, w tym paraliżujących, łzawiących, ogłuszających i olśniewających, skutkować będzie radykalnie mniejszym zagrożeniem dla życia lub zdrowia osób, wobec których ich użyto, niż w przypadku użycia broni palnej. Zastosowanie takiego środka redukuje również ryzyko utraty życia osoby, wobec której podjęto czynności służbowe. Środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub olśniewających wywołują u osób, w stosunku do których zostały użyte, efekt w postaci chwilowego zaburzenia w widzeniu i słyszeniu oraz – w niektórych przypadkach – zaburzenia równowagi oraz orientacji przestrzennej, które dają przewagę funkcjonariuszowi w konfrontacji z agresywną, niepodporządkowującą się wydanym na podstawie prawa poleceniom osobą. Zastosowanie przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej powoduje nieporównywalnie mniejszą dolegliwość dla osób, wobec

których je zastosowano, niż użycie broni palnej. Zarówno użycie broni, jak i proponowanego środka ma na celu obezwładnienie osoby. Różnica polega jednak na tym, że użycie przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej ograniczy do minimum niebezpieczeństwo przypadkowego narażenia osób postronnych na utratę życia lub zdrowia. Zastosowanie proponowanego urządzenia pozwoli na zminimalizowanie zagrożenia ze strony osoby, wobec której podjęto czynności służbowe. Należy dodatkowo zauważyć, że formacje, które aktualnie używają środków przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, w tym ABW, stosują przyrządy, w których średnie natężenie prądu jest kilkakrotnie niższe, niż w przypadku przyrządów, które można nabyć bez pozwolenia. Określona w ustawie z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji wartość graniczna średniej wartości prądu w obwodzie, po przekroczeniu której wymagane jest pozwolenie na broń (rozumianą także jako przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej), wynosi 10 mA. Warto tymczasem wspomnieć, że Policja stosuje obecnie paralizatory Taser X26 (2,1 mA) oraz Taser X2 (1,3 mA), zaś Straż Graniczna – paralizatory Taser X26, Taser X2 oraz Taser X3 (0,9-1,6 mA). Jednocześnie w ramach katalogu obecnie dostępnych funkcjonariuszom ABW środków przymusu bezpośredniego rezygnuje się z kaftana bezpieczeństwa i pasy obezwładniającego.

7) Agencja Wywiadu – w obecnym stanie prawnym funkcjonariuszom AW (na podstawie art. 43 *ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu*) wykonującym zadania w zakresie ochrony, w granicach chronionych obszarów i obiektów, przysługują odpowiednio uprawnienia pracowników ochrony określone w przepisach o ochronie osób i mienia. Na mocy art. 26 *ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu*, funkcjonariusz AW w związku z wykonywaniem swoich zadań (art. 6 ust. 1) ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania;

4) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty lub urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa;

Biorąc pod uwagę katalog środków przymusu bezpośredniego, do których używania lub wykorzystywania uprawnieni są pracownicy ochrony osób i mienia, w projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień funkcjonariuszy AW o prawo do użycia pojazdu służbowego. Funkcjonariusze AW będą posiadali także prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego w związku z realizacją na terytorium RP zadań określonych w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2002r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.).

8) Centralne Biuro Antykorupcyjne – Zgodnie z art. 15 *ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym*, w przypadku niepodporządkowania się wydanym na podstawie ustaw poleceniom służącym realizacji zadań, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o CBA, funkcjonariusze CBA mogą stosować:

- 1) siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających lub podobnych technik obrony lub ataku;
- 2) środki i urządzenia techniczne, przeznaczone do obezwładniania i konwojowania, w postaci:
 - a) kajdanek,
 - b) prowadnic,
 - c) kaftanów bezpieczeństwa, pasów i siatek obezwładniających,
 - d) paralizatorów elektrycznych;
- 3) urządzenia techniczne przeznaczone do zatrzymywania pojazdów, w postaci kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu;
- 4) chemiczne środki przeznaczone do obezwładniania osób, w postaci ręcznych miotaczy gazowych lub ręcznych granatów łzawiących.

Na mocy art. 16 *ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym*, jeżeli środków przymusu bezpośredniego, do których używania lub wykorzystywania uprawnieni są funkcjonariusze CBA okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, funkcjonariusz CBA ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;
- 2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;
- 3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania;

4) w celu odparcia bezprawnego bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty i urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, na siedziby naczelnych organów władzy, naczelnych i centralnych organów administracji państwowej albo wymiaru sprawiedliwości, na obiekty gospodarki lub kultury narodowej oraz na przedstawicielstwa dyplomatyczne i urzędy konsularne państw obcych albo organizacji międzynarodowych, a także na obiekty dozorowane przez uzbrojoną formację ochronną utworzoną na podstawie odrębnych przepisów;

5) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;

6) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-3 i 5, albo za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zabójstwa, zamachu terrorystycznego, uprowadzenia osoby w celu wymuszenia okupu lub określonego zachowania, rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego, umyślnego ciężkiego uszkodzenia ciała, zgwałcenia, podpalenia lub umyślnego spowodowania w inny sposób niebezpieczeństwa powszechnego dla życia albo zdrowia;

7) w celu ujęcia, osoby o której mowa w pkt 6, jeżeli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności zdarzenia wynika, że może użyć broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie może zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka;

8) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe;

9) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności, jeżeli:

- a) ucieczka osoby pozbawionej wolności stwarza zagrożenie dla życia albo zdrowia ludzkiego,
- b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba pozbawiona wolności może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub niebezpiecznego narzędzia,
- c) pozbawienie wolności nastąpiło w związku z uzasadnionym podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstw, o których mowa w pkt 6.

W projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień funkcjonariuszy CBA o: pałki służbowe, pociski niepenetracyjne, pojazdy służbowe, środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, z wyłączeniem materiałów wybuchowych, oraz środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub olśniewających.

Zadania ustawowe CBA jednoznacznie determinują konieczność wyposażenia funkcjonariuszy tej służby we wszystkie środki przymusu bezpośredniego, którymi dysponować będą służby uprawnione do podejmowania czynności operacyjno-rozpoznawczych i dochodzeniowo-

śledczych. Rozszerzenie uprawnień w kierunku możliwości używania pałek służbowych i pocisków niepenetracyjnych wiąże się z koniecznością zapewnienia właściwej realizacji ochrony własnych urzędzeń i obiektów a także przebywających na ich terenie funkcjonariuszy i osób trzecich. Te same argumenty przemawiają na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa przeprowadzanych przez Biuro konwojów, w szczególności dokumentów niejawnych i wartości pieniężnych. Dodatkową przesłanką do rozszerzenia katalogu środków przymusu bezpośredniego jest ich nieinwazyjny charakter. Właściwie zastosowane pałki służbowe i pociski niepenetracyjne stanowią gwarancję bezpieczeństwa dla życia osób trzecich i funkcjonariusza, jednocześnie niwelując konieczność użycia środka ostatecznego jakim jest broń palna. Projektowane zmiany dają funkcjonariuszom CBA również możliwość użycia pojazdu służbowego jako środka przymusu bezpośredniego. W projekcie zrezygnowano z uprawnienia funkcjonariuszy CBA do używania urzędzeń i środków służących do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych, w tym kolczatki drogowej lub przedmiotów ustawianych jako odpowiednio oznakowane przedmioty. Uprawnienie to w dotychczasowej praktyce działania Biura nie było faktycznie wykonywane. Dlatego też, w każdym przypadku konieczności zatrzymania pojazdu funkcjonariusze CBA będą korzystać z pomocy umundurowanych policjantów. Podstawowa różnica pomiędzy aktualnym a projektowanym stanem prawnym w zakresie przypadków użycia broni palnej dotyczy sytuacji określonych w projekcie jako specyficzna forma użycia broni, w których funkcjonariusz będzie faktycznie wykorzystywał ją w innym celu, niż oddanie strzału w kierunku osoby.

9) Służba Wywiadu Wojskowego i Służba Kontrwywiadu Wojskowego – funkcjonariuszom SWW i SKW (na podstawie art. 44 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego i Służbie Wywiadu Wojskowego) wykonującym zadania w zakresie ochrony, w granicach chronionych obszarów i obiektów, przysługują odpowiednio uprawnienia pracowników ochrony określone w przepisach o ochronie osób i mienia. Na mocy art. 30 *ustawy o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego*, funkcjonariusze SKW, wykonując czynności operacyjno-rozpoznawcze, ze względu na okoliczności zdarzenia oraz funkcjonariusze SWW w związku z wykonywaniem zadań ustawowych (art. 6 ust. 1), mają prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania;

4) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty lub urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa;

5) w celu odparcia zamachu, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka, na obiekty lub urządzenia ważne dla obronności państwa lub bezpieczeństwa SZ RP;

6) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe.

Biorąc pod uwagę katalog środków przymusu bezpośredniego, do używania lub wykorzystywania których uprawnieni są pracownicy ochrony osób i mienia, w projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień funkcjonariuszy/żołnierzy SWW o prawo do użycia pojazdu służbowego. Funkcjonariusze SWW będą posiadali także prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego w związku z realizacją na terytorium RP zadań określonych w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego. W przypadku funkcjonariuszy/żołnierzy SKW (biorąc pod uwagę katalog środków przymusu bezpośredniego, do używania lub wykorzystywania których uprawnieni są pracownicy ochrony osób i mienia), w projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie ich uprawnień o pociski niepenetracyjne i pojazd służbowy. Funkcjonariusze SKW będą posiadali także prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego podczas wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych, w związku z realizacją zadań określonych w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego.

10) Służba Więzienna – zgodnie z art. 19 *ustawy o Służbie Więziennej*, funkcjonariusze Służby Więziennej podczas pełnienia obowiązków służbowych mają prawo do stosowania względem osób pozbawionych wolności środków przymusu bezpośredniego w postaci:

- 1) siły fizycznej;
- 2) celi zabezpieczającej;
- 3) kasku ochronnego;
- 4) kajdanek lub prowadnic;

- 5) urządzeń technicznych powodujących blokadę stawu kolanowego;
- 6) środków technicznych w postaci maski, zasłony na twarz albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos albo zestawu głośnikowego;
- 7) wodnych środków obezwładniających;
- 8) siatki obezwładniającej;
- 9) chemicznych środków obezwładniających lub innych środków o podobnym działaniu;
- 10) urządzeń olśniewających;
- 11) petard lub innych środków hukowo-błyskowych;
- 12) środków do obezwładniania za pomocą ładunku elektrycznego;
- 13) pasów obezwładniających lub kaftana bezpieczeństwa;
- 14) pałek służbowych;
- 15) pocisków niepenetracyjnych, miotanych z broni palnej lub innych urządzeń.

Środki te mogą być stosowane, jeżeli jest to konieczne oraz wyłącznie w celu przeciwdziałania: usiłowaniu zamachu na życie lub zdrowie własne lub innej osoby, nawoływaniu do buntu, groźnemu nieposłuszeństwu lub zakłóceniu porządku mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo, niszczeniu mienia lub ucieczce osoby pozbawionej wolności, a także w celu odparcia bezpośredniego zamachu na konwój ochraniający osobę pozbawioną wolności lub materiały niejawne w rozumieniu przepisów o ochronie informacji niejawnych.

Wobec osób innych, niż pozbawione wolności, środki przymusu bezpośredniego wymienione wyżej w pkt 1, 4, 8-10, 12, 14 i 15 mogą być stosowane w razie poważnego zakłócenia przez te osoby porządku na terenie jednostek organizacyjnych. Na mocy art. 20 *ustawy o Służbie Więziennej*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do używania lub wykorzystywania których uprawnieni są funkcjonariusze Służby Więziennej, są niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, funkcjonariusz ma prawo użycia broni palnej lub psa służbowego wyłącznie:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

- 2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, których użycie może zagrozić życiu lub zdrowiu funkcjonariusza lub innej osoby;

- 3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia niebezpiecznego bezpośredniego zamachu na obiekty zakładu karnego lub aresztu śledczego;

5) w celu udaremnienia ucieczki osoby pozbawionej wolności z terenu jednostki organizacyjnej;

6) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na konwój ochraniający osoby, broń palną, amunicję, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze lub inne przedmioty wartościowe;

7) w celu udaremnienia ucieczki osoby pozbawionej wolności w czasie jej konwojowania;

8) w pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-3 oraz 5-7.

W ramach katalogu środków przymusu bezpośredniego dostępnego obecnie funkcjonariuszom SW w projekcie ustawy proponuje się zrezygnować z kaftana bezpieczeństwa, siatki obezwładniającej, blokady stawu kolanowego, zasłony na twarz, środków technicznych w postaci maski albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos lub zestawu głośnikowego, pisa służbowego, urządzeń olśniewających oraz przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej.

11) Służba Celna – zgodnie z *ustawą o Służbie Celnej* funkcjonariusze celni mogą używać następujących środków przymusu bezpośredniego wobec osób niepodporządkowujących się ich poleceniom, wydanym na podstawie przepisów prawa.

1) siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku;

2) indywidualnych technicznych środków i urządzeń przeznaczonych do obezwładniania lub konwojowania osób, w postaci:

a) kajdanek,

b) prowadnic,

c) siatek obezwładniających,

d) pałek wielofunkcyjnych lub teleskopowych,

e) paralizatorów elektrycznych;

3) indywidualnych chemicznych środków obezwładniających;

4) psów służbowych;

5) pocisków niepenetracyjnych, miotanych z broni palnej;

6) ogólnych technicznych środków i urządzeń przeznaczonych do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych i innych środków przewozowych, w postaci kolczatek drogowych lub przedmiotów ustawionych jako oznakowane przeszkody oraz urządzeń służących do unieruchomienia kół pojazdów.

Na mocy art. 69 *ustawy o Służbie Celnej*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których używania lub wykorzystywania uprawnieni są funkcjonariusze celni, okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na zaistniałe okoliczności nie jest możliwe, funkcjonariusz wykonujący czynności związane z realizacją zadań, określonych w art. 2 ust. 1 pkt 4-6 ustawy, pełniący służbę w wyodrębnionych komórkach organizacyjnych Służby Celnej lub funkcjonariusz upoważniony przez Szefa Służby Celnej do wykonywania tych zadań ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność własną lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza lub innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednio zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;

5) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego i gwałtownego zamachu na obiekty Służby Celnej;

6) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na nienaruszalność granicy państwowej ze strony osób działających w sposób zorganizowany, które przemocą wymuszają przekroczenie granicy państwowej przy użyciu broni lub pojazdu;

7) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-3 i 6.

W projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień funkcjonariuszy Służby Celnej o prawo do używania lub wykorzystywania pojazdów służbowych.

12) kontrola skarbowa – w art. 11d-11e *ustawy o kontroli skarbowej* określono, że inspektorzy i pracownicy kontroli skarbowej mogą stosować następujące środki przymusu bezpośredniego wobec osób niepodporządkowujących się ich poleceniom wydanym w celu realizacji zadań określonych w art. 11a ust. 1a *ustawy o kontroli skarbowej*.

1) siły fizycznej w formie chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku;

2) indywidualnych technicznych i chemicznych środków przymusu i urządzeń, przeznaczonych do obezwładniania i konwojowania osób, w postaci:

- a) kajdanek,
- b) prowadnic,
- c) siatek obezwładniających,
- d) miotaczy gazu lub innych substancji obezwładniających,
- e) środków powodujących dysfunkcję niektórych zmysłów lub organów ciała:
 - łzawiących,
 - ogłuszających,
- f) paralizatorów elektrycznych,
- g) pocisków niepenetracyjnych, miotanych z broni palnej;
- 3) technicznych środków przymusu i urządzeń, przeznaczonych do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów, w postaci kolczatek drogowych, pojazdów służbowych lub przedmiotów ustawianych jako odpowiednio oznakowane przeszkody, oraz urządzeń służących do unieruchamiania kół pojazdów;
- 4) pałek służbowych zwykłych, wielofunkcyjnych i teleskopowych.

Na mocy art. 11f *ustawy o kontroli skarbowej*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do używania lub wykorzystywania których uprawnieni są inspektorzy i pracownicy zatrudnieni w wyodrębnionych komórkach organizacyjnych kontroli skarbowej, okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, inspektor i pracownik ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność własną lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym w oczywisty sposób bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności inspektora, pracownika albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie i przemocą odebrać broń palną inspektorowi, pracownikowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego i gwałtownego zamachu na obiekty administracji skarbowej;

5) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-3.

W projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień pracowników i inspektorów kontroli skarbowej o prawo do używania lub wykorzystywania pojazdów służbowych, środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód (z wyłączeniem

materiałów wybuchowych) oraz środków pirotechnicznych o właściwościach ogłuszających lub oślniewających.

13) Inspekcja Transportu Drogowego – kwestie związane z użyciem przez inspektorów transportu drogowego środków przymusu bezpośredniego uregulowane zostały w art. 55-61 ustawy o transporcie drogowym. W świetle powyższych przepisów inspektor transportu drogowego może stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

- 1) siła fizyczna, w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony;
- 2) indywidualne techniczne i chemiczne środki lub urządzenia przeznaczonych do obezwładniania osób oraz unieruchamiania pojazdów, w tym kolczatka drogowa lub inne urządzenia techniczne umożliwiające unieruchomienie pojazdu.

Na mocy art. 55 *ustawy o transporcie drogowym*, inspektor transportu drogowego wykonując zadania ustawowe określone w art. 50 ma prawo do użycia broni palnej. W świetle art. 62-65 ww. ustawy, w przypadku gdy środki przymusu bezpośredniego, do używania lub wykorzystywania których uprawnieni są inspektorzy okażą się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie będzie możliwe, inspektor może użyć broni palnej wyłącznie w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na jego życie lub zdrowie.

W projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnień inspektorów ITD o prawo do używania lub wykorzystywania pojazdów służbowych.

14) strażę gminne (miejskie) – *ustawa o strażach gminnych*, w art. 14, nadaje uprawnienie strażnikowi do stosowania ww. środków przymusu bezpośredniego wobec osób uniemożliwiających wykonanie przez niego zadań określonych w ustawie:

- 1) siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony,
- 2) kajdanek,
- 3) pałek obronnych wielofunkcyjnych,
- 4) psów i koni służbowych,
- 5) przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, na które jest wymagane pozwolenie na broń w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji,
- 6) przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, na które nie jest wymagane pozwolenie na broń w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji,
- 7) ręcznych miotaczy gazu.

Na mocy art. 18 *ustawy o strażach gminnych*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których używania lub wykorzystywania uprawnieni są strażnicy gminni okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, strażnik ma prawo użycia broni palnej przy wykonywaniu zadań w zakresie ochrony obiektów komunalnych i urzędów użyteczności publicznej lub konwojowania dokumentów, przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych dla potrzeb gminy:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie strażnika lub innej osoby;

2) przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu strażnika lub innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną bojową strażnikowi;

4) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający przedmioty wartościowe lub wartości pieniężne.

W ramach dostępnego obecnie strażnikom gminnym katalogu środków przymusu bezpośredniego proponuje się zrezygnować z możliwości używania konia służbowego.

15) pracownicy ochrony osób i mienia – zgodnie z *ustawą z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia*, pracownik ochrony:

1) przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia w granicach chronionych obiektów i obszarów ma prawo do stosowania ww. środków przymusu bezpośredniego, w przypadku zagrożenia dóbr powierzonych ochronie lub odparcia ataku na pracownika ochrony:

- a) siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony,
- b) kajdanek;
- c) pałek obronnych wielofunkcyjnych,
- d) psów obronnych,
- e) paralizatorów elektrycznych,
- f) broni gazowej i ręcznych miotaczy gazu.

2) przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia poza granicami chronionych obiektów i obszarów ma prawo do użycia podczas konwojowania wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych, ww. środków przymusu bezpośredniego (z wyjątkiem psów obronnych), w przypadku gwałtownego, bezprawnego zamachu na konwojowane wartości lub osoby je ochraniające.

Pracownik ochrony może stosować ww. środki przymusu bezpośredniego wyłącznie wobec osób uniemożliwiających wykonanie przez niego zadań określonych w ustawie.

Na mocy art. 36 i 37 *ustawy o ochronie osób i mienia*, pracownik ochrony ma prawo użycia broni palnej:

1) przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia w granicach chronionych obiektów i obszarów, w następujących przypadkach:

a) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie pracownika ochrony albo innej osoby,

b) przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu pracownika ochrony albo innej osoby,

c) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną pracownikowi ochrony,

d) w celu odparcia gwałtownego bezpośredniego i bezprawnego zamachu na ochraniające osoby, wartości pieniężne oraz inne przedmioty wartościowe lub niebezpieczne.

2) przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia poza granicami chronionych obiektów i obszarów, podczas konwojowania wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych oraz broni palnej, w przypadku gwałtownego, bezprawnego zamachu na konwojowane wartości lub osoby je ochraniające.

Katalog środków przymusu bezpośredniego dostępny pracownikom ochrony osób i mienia pozostaje bez zmian.

16) Straż Ochrony Kolei – zgodnie z art. 60 ust. 2 pkt 6 *ustawy o transporcie kolejowym*, funkcjonariusze Straży Ochrony Kolei wykonując zadania określone w art. 60 ust. 1 ustawy mają prawo do stosowania środków przymusu bezpośredniego:

1) siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony,

2) miotacza gazowego,

3) pałki służbowej,

4) kajdanek,

5) psa służbowego.

Na mocy art. 60 *ustawy o transporcie kolejowym*, jeżeli zastosowanie środki przymusu bezpośredniego, do używania lub wykorzystywania których uprawnieni są funkcjonariusze SOK, jest niewystarczające, funkcjonariusz ma prawo użycia broni palnej:

1) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie własne lub innej osoby;

2) przeciwko osobie, która wezwana do natychmiastowego porzucenia broni lub niebezpiecznego narzędzia, nie zastosuje się do tego wezwania, a jej zachowanie wskazuje na bezpośredni zamiar ich użycia przeciwko funkcjonariuszowi lub innej osobie;

3) przeciwko osobie, która usiłuje przemocą odebrać broń funkcjonariuszowi;

4) w celu odparcia zamachu na mienie, znajdujące się na obszarze kolejowym, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi;

5) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na obiekty i urządzenia znajdujące się na obszarze kolejowym, których uszkodzenie lub unieruchomienie mogłoby spowodować bezpośrednie niebezpieczeństwo dla życia podróżnych lub katastrofę kolejową;

6) w celu udaremnienia ucieczki sprawcy zamachu określonego w pkt 1-5.

W projekcie ustawy zakłada się rozszerzenie uprawnień funkcjonariuszy SOK o możliwość stosowania przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.

17) Straż Parku – zgodnie z art. 109 *ustawy o ochronie przyrody* funkcjonariusz Straży Parku może stosować wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego zadań określonych w ustawie następujące środki przymusu bezpośredniego:

1) siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku;

2) kajdanki;

3) pałkę służbową;

4) ręczny miotacz gazu;

5) paralizator elektryczny.

Zgodnie z art. 110 *ustawy o ochronie przyrody* funkcjonariuszom Straży Parku może być przydzielona broń bojowa lub broń myśliwska wraz z amunicją. Broń bojową funkcjonariusz Straży Parku ma prawo użyć w następujących przypadkach:

1) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie własne lub innej osoby;

2) przeciwko osobie, która, wezwana do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, nie zastosuje się do tego wezwania, a jej zachowanie wskazuje na bezpośredni zamiar ich użycia przeciwko funkcjonariuszowi Straży Parku lub innej osobie;

3) przeciwko osobie, która usiłuje przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi Straży Parku.

Broń myśliwską funkcjonariusz Straży Parku ma prawo użyć w następujących przypadkach:

1) w celu eliminacji lub odstraszania w granicach parku narodowego zwierząt stwarzających rzeczywiste i bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi;

2) w razie konieczności odstrzału, za zgodą dyrektora parku narodowego, zwierzęcia, które nie ma szans na przeżycie.

W projekcie ustawy zakłada się rozszerzenie uprawnień funkcjonariuszy Straży Parku o możliwość stosowania psów służbowych.

18) Państwowa Straż Łowiecka – zgodnie z art. 39 ustawy *Prawo łowieckie* strażnik Państwowej Straży Łowieckiej może, wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego czynności określonych w ustawie, stosować środki przymusu bezpośredniego w postaci:

- 1) siły fizycznej;
- 2) chemicznych środków obezwładniających w postaci miotacza gazu obezwładniającego;
- 3) pałki wielofunkcyjnej;
- 4) kajdanek;
- 5) pocisków niepenetracyjnych.

Na mocy art. 39 ustawy *Prawo łowieckie*, jeżeli zastosowanie środków przymusu bezpośredniego, do użycia lub wykorzystania których uprawnieni są strażnicy PSŁ, okazało się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, strażnik ma prawo użycia broni palnej w następujących przypadkach:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie własne lub innej osoby;
- 2) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną strażnikowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;
- 3) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu strażnika albo innej osobie.

W projekcie ustawy zakłada się rozszerzenie uprawnień strażników PSŁ o możliwość wykorzystywania psów służbowych oraz przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Rezygnuje się natomiast z możliwości stosowania pocisków niepenetracyjnych.

19) Straż Leśna – zgodnie z art. 47 ustawy *o lasach* strażnik leśny może, wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego czynności określonych w ustawie, stosować środki przymusu bezpośredniego w postaci:

- 1) siły fizycznej, przez zastosowanie chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku;
- 2) pałki gumowej służbowej;

- 3) chemicznych środków obezwładniających w postaci ręcznego miotacza gazu i broni gazowej;
- 4) kajdanek;
- 5) psa służbowego.

Na mocy art. 47 *ustawy o lasach*, jeżeli zastosowanie środków przymusu bezpośredniego okazało się niewystarczające, strażnik leśny ma prawo użycia broni palnej w następujących przypadkach:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie własne lub innej osoby;
- 2) przeciwko osobie, która wezwana do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia nie zastosuje się do tego wezwania, a jej zachowanie wskazuje na bezpośredni zamiar ich użycia przeciwko niemu lub innej osobie;
- 3) przeciwko osobie, która usiłuje przemocą odebrać broń.

W projekcie ustawy zakłada się rozszerzenie uprawnień strażników Straży Leśnej o możliwość stosowania przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.

20) Państwowa Straż Rybacka – zgodnie z art. 23a *ustawy o rybactwie śródlądowym*, strażnik Państwowej Straży Rybackiej może, wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego czynności określonych w ustawie, stosować środki przymusu bezpośredniego w postaci:

- 1) siły fizycznej;
- 2) psa służbowego;
- 3) kajdanek;
- 4) chemicznych środków obezwładniających w postaci ręcznego miotacza gazu;
- 5) broni gazowej.

Na mocy art. 23a *ustawy o rybactwie śródlądowym*, jeżeli zastosowanie środków przymusu bezpośredniego, do użycia lub wykorzystania których uprawnieni są strażnicy PSR okazało się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, strażnik ma prawo użycia broni palnej w następujących wypadkach:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie własne lub innej osoby;
- 2) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną strażnikowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;
- 3) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu strażnika albo innej osoby.

W projekcie ustawy zakłada się rozszerzenie uprawnień strażników PSR o możliwość stosowania pałki służbowej oraz przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.

21) służby porządkowe – zgodnie z art. 20 *ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych* służby porządkowe uprawnione są do stosowania:

- 1) siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających lub podobnych technik obrony,
- 2) kajdanek,
- 3) ręcznych miotaczy gazu.

Ww. środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane w przypadku zagrożenia dóbr powierzonych ochronie lub odparcia ataku na członka służby porządkowej, służby informacyjnej lub inną osobę oraz niewykonywania poleceń porządkowych wydawanych osobom zakłócającym porządek publiczny lub zachowującym się niezgodnie z regulaminem imprezy masowej lub regulaminem obiektu (terenu), a w przypadku niewykonania tych poleceń - wezwanych do opuszczenia imprezy masowej, na zasadach określonych w art. 38 *ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia*.

Katalog środków przymusu bezpośredniego obecnie dostępny członkom służby porządkowej pozostają bez zmian.

22) Straż Marszałkowska – w świetle art. 128 *ustawy o Biurze Ochrony Rządu*, strażnik Straży Marszałkowskiej przy wykonywaniu zadań w zakresie ochrony Sejmu i Senatu, o których mowa w art. 127 *ustawy o BOR*, ma prawo stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

- 1) siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku,
- 2) urządzenia techniczne w postaci kajdanek, prowadnic, kaftanów bezpieczeństwa, pasów i siatek obezwładniających, kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu,
- 3) pałki służbowe zwykłe, teleskopowe i wielofunkcyjne,
- 4) chemiczne środki obezwładniające, służące do obezwładnienia osób.

Zgodnie z art. 128 *ustawy o Biurze Ochrony Rządu*, przy wykonywaniu zadań w zakresie ochrony, o której mowa w art. 127 ust. 1 pkt 1, 2 i 7 ustawy, strażnicy Straży Marszałkowskiej mają prawo do użycia broni palnej, w okolicznościach i na warunkach określonych w tych przepisach regulujących użycie broni palnej przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu.

W projekcie ustawy zakłada się rozszerzenie uprawnień strażników Straży Marszałkowskiej o możliwość stosowania przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.

23) pracownicy zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich lub młodzieżowych ośrodków dla nieletnich – zgodnie z przepisami (art. 95a – 95c) *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich* wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, w schronisku dla nieletnich, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, nw. środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane w razie bezskuteczności środków oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego.

- 1) siła fizyczna;
- 2) umieszczenie w izbie izolacyjnej;
- 3) założenie pasa obezwładniającego lub kaftana bezpieczeństwa.

Środki te stosowane są wyłącznie w celu przeciwdziałania:

- 1) usiłowaniu targnięcia się nieletniego na życie lub zdrowie własne albo innej osoby,
- 2) nawoływaniu do buntu,
- 3) zbiorowej ucieczce,
- 4) niszczeniu mienia powodującemu poważne zakłócenie porządku,
- 5) samowolnemu opuszczaniu przez nieletniego zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich, młodzieżowego ośrodka wychowawczego,

a także

- 6) w celu doprowadzenia nieletniego do takiego zakładu, placówki lub ośrodka.

Katalog środków przymusu bezpośredniego, które będą mogły być zastosowane wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, w schronisku dla nieletnich oraz młodzieżowym ośrodku wychowawczym pozostaje bez zmian.

W porównaniu z obowiązującym stanem prawnym, projekt ustawy porządkuje i ujednolica regulacje w obszarze użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej przez wszystkich uprawnionych, w szczególności:

➤ określone zostały jednolite wyrażenia ustawowe związane ze stosowaniem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. W obecnie obowiązujących uregulowaniach występuje różnorodne nazewnictwo np. „stosowanie środków przymusu bezpośredniego” lub „użycie środków przymusu bezpośredniego” (lub broni palnej). Zgodnie z *projektem ustawy* „użycie” odnosić się będzie do użycia środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej wobec osoby, natomiast „wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej” – w innych celach (m.in. wobec zwierząt, które bezpośrednio zagrażają życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby, wobec przedmiotów, w celu zatrzymania pojazdu, pokonania przeszkody, przekazania alarmu lub wezwania pomocy);

➤ określony został jednolity katalog środków przymusu bezpośredniego, w tym również ujednolicono ich nazewnictwo. W obecnie obowiązujących przepisach występuje różne nazewnictwo

określające ten sam środek przymusu bezpośredniego, np. paralizatory elektryczne – przedmioty przeznaczone do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej (straże gminne), środki do obezwładniania za pomocą ładunku elektrycznego (Służba Więzienna); pałka służbowa – pałka wielofunkcyjna – pałka teleskopowa albo broń palna – broń bojowa;

➤ ujednociono przypadki użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej – w projekcie określono ogólne przypadki użycia lub wykorzystania broni palnej, spośród których każdej formacji zostały przypisane przypadki adekwatne do wykonywanych zadań ustawowych;

➤ ujednociono zasady użycia lub wykorzystania broni palnej i środków przymusu bezpośredniego;

➤ ujednociono postępowania przed i po użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego i broni palnej;

➤ ujednociono zasad dokumentowania użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej.

Do najistotniejszych nowych rozwiązań proponowanych w projekcie należy zaliczyć:

➤ wprowadzenie nowych środków przymusu bezpośredniego, tj.:

- środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych (w celu umożliwienia wejścia uprawnionych wykonujących czynności służbowe do pomieszczeń lub miejsc, w sytuacjach gdy użycie innych środków mogłoby nieść za sobą zagrożenie życia lub zdrowia osób, lub gdy nie ma innej możliwości wykonania zadania; zastosowane środki muszą być adekwatne do pokonania takiej przeszkody),

- środków pirotechnicznych o właściwościach ogłuszających lub oślniewających (celem użycia tych środków jest podniesienie bezpieczeństwa działań np. zatrzymań wysokiego ryzyka poprzez ograniczenie możliwości działania osób zatrzymywanych lub kamuflowanie/odwrócenie uwagi od właściwych działań własnych, np. granaty hukowo – błyskowe, petardy, granaty dymne,

- pokój izolacyjny (środek przymusu bezpośredniego właściwy dla Straży Granicznej, którego celem będzie odosobnienie przebywającej w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców osoby oczekującej na realizację decyzji o wydaleniu z terytorium RP, w określonych w projekcie ustawy przypadkach;

➤ rezygnację ze stosowania prowadnic – na podstawie obowiązujących przepisów środek ten, jako mniej dolegliwy, mógł być użyty także wobec osób, których wygląd wskazywał na wiek poniżej 17 lat. Jak jednak wskazuje praktyka, ze środka tego korzystano incydentalnie, tym bardziej że nawet *ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich*, nie wskazuje

prowadnic, jako środka przymusu bezpośredniego, którego użycie byłoby dopuszczalne wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, w schronisku dla nieletnich, czy młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Propozycja rezygnacji ze stosowania prowadnic determinowana jest także obserwowaną od kilku lat brutalizacją czynów popełnianych przez nieletnich i coraz większym ich udziałem w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych ogółem. Coraz częstsze przypadki zagrożenia życia lub zdrowia funkcjonariuszy publicznych podczas interwencji wobec zdarzeń z udziałem osób poniżej 17 roku życia, stanowią także przesłankę do wprowadzenia omawianej zmiany. Kajdanki wydają się bardziej adekwatnym, niż prowadnice, środkiem przymusu bezpośredniego wobec bezwzględności i wielości czynów popełnianych przez nieletnich, stanowiącym jednocześnie najłagodniejszy, bezinwazyjny, najmniej dolegliwy środek.

➤ rezygnację ze stosowania broni gazowej – jak wynika z praktyki, broń gazowa wyrzucająca gaz łzawiący przy pomocy ładunku prochowego jest mniej skuteczna od ręcznych miotaczy gazów obezwładniających, zaś jej zewnętrzne podobieństwo do broni palnej bojowej może powodować dodatkowe zagrożenia i wzmacniać agresję.

➤ rezygnację ze stosowania blokady stawu kolanowego, zasłony na twarz, środków technicznych w postaci maski albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos lub zestawu głośnikowego oraz urządzeń olśniewających – w obecnym stanie prawnym ww. środki przymusu bezpośredniego stosowane były wyłącznie przez Służbę Więzienną. Aktualnie uznane zostały jako zbędne lub nieużywane, a w przypadku blokady stawu kolanowego – nie sprawdzające się w praktyce.

➤ w zakresie sposobu postępowania przed użyciem broni palnej – podobnie jak w obecnym stanie prawnym – następujące rozwiązania:

- 1) po uprzednim okrzyku identyfikującym formację albo służbę poprzez wskazanie jej pełnej nazwy lub ustawowego skrótu, a w przypadku uprawnionego będącego pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej po uprzednim okrzyku „ochrona”, wezwać osobę do zachowania się zgodnego z prawem, a w szczególności do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności uprawnionego lub innej osoby, zaniechania ucieczki, odstąpienia od bezprawnych działań lub użycia przemocy,
- 2) w razie niepodporządkowania się wezwaniom określonym w pkt 1 zagrozić użyciem broni palnej, wzywając: "STÓJ - BO STRZELAM";
- 3) oddać strzał ostrzegawczy w bezpiecznym kierunku, jeżeli wezwania określone w pkt 1 i 2 okażą się bezskuteczne.

W projekcie ustawy przewidziano, że powyższej procedury lub poszczególnych jej elementów uprawniony nie będzie musiał stosować, gdy ich realizowanie groziłoby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby. W obecnym stanie prawnym postępowanie takie dopuszczalne jest w BOR, w pozostałych służbach użycie broni palnej w takich sytuacjach musi być poprzedzone okrzykiem identyfikującym formację. Propozycja ta uzasadniona jest tym, iż specyfika czynności zmierzających do ochrony życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby, wykonywanych równocześnie, w deficycie czasu oraz wymagających często eliminacji wielu niejednorodnych zagrożeń, zgodnie z hierarchią ich ważności, nie daje marginesu na realizację jakichkolwiek dodatkowych czynności, nie mieszczących się w kategorii „niezbędne dla ratowania życia”. Każdy dodatkowy obowiązek nałożony przez ustawodawcę, wielokrotnie zwiększa zagrożenie utraty życia przez każdego uprawnionego, co jednocześnie może prowadzić do śmierci uprawnionego lub innych osób. Ponadto, mając na uwadze to, że w obecnych uwarunkowaniach (zwłaszcza urbanizacyjnych), nie zawsze jest możliwe oddanie bezpiecznego dla osób postronnych, osoby uprawnionej lub sprawcy czynu zabronionego (rykoszet), strzału ostrzegawczego, wprowadzono rozwiązanie, zgodnie z którym od obowiązku oddania strzału ostrzegawczego będzie można odstąpić, jeśli jego oddanie mogłoby stanowić zagrożenie dla zdrowia lub życia uprawnionego lub innej osoby;

➤ rezygnację z możliwości użycia broni palnej przez pododdział zwarty (z wyjątkiem wprowadzenia stanu wyjątkowego) – uznano, że w państwie demokratycznym zastrzeżenia może budzić wydanie przez kogokolwiek rozkazu oddania przez pododdział zwarty salwy z broni ostrej do tłumy. Oddziały zwarte dysponują obecnie szerokim wachlarzem środków przymusu bezpośredniego pozwalających na opanowanie sytuacji kryzysowych, bez uciekania się do ostatecznego środka jakim jest broń palna. W przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, uprawniony będzie mógł użyć broni palnej na ogólnych zasadach;

➤ ujednoczenie propozycji związanych z uprawnieniami do ochrony obiektów i mienia oraz przeprowadzania konwoju i doprowadzenia przez funkcjonariuszy ABW i AW oraz żołnierzy SKW i SWW (por. art. 67 pkt 3 i 4 oraz art. 71 pkt 3 i 4 projektu);

➤ uregulowanie problematyki dotyczącej pomocy prawnej udzielanej uprawnionemu, w przypadku gdy w wyniku użycia środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej nastąpiła śmierć osoby (por. 37 ust. 4 i 5 oraz art. 46 ust. 1 projektu). Zaproponowane rozwiązania w tym zakresie są analogiczne do tych, które obecnie funkcjonują np. w odniesieniu do funkcjonariuszy ABW (por. art. 84 *ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu*);

➤ z uwagi na koncepcję dotyczącą katalogu środków przymusu bezpośredniego, w art. 61 zaproponowano nowe brzmienie art. 214 § 2 i art. 256 *Kodeksu karnego wykonawczego*, celem zapewnienia spójności terminologicznej z projektowaną ustawą;

➤ analogicznie w stosunku do obecnego stanu prawnego warunkiem dopuszczenia uprawnionych do używania lub wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej będzie odbycie przez nich odpowiedniego przeszkolenia w tym zakresie, w ramach szkoleń zawodowych, których celem jest przygotowanie poszczególnych uprawnionych do wykonywanych przez nich zadań zawodowych.

Proponowane w projekcie ustawy rozwiązania oparte zostały na obecnie obowiązujących regulacjach i stanowią wynik ich ujednoczenia i uporządkowania. Przydzielając poszczególnym uprawnionym uprawnienia do stosowania środków przymusu bezpośredniego, a także określając przypadki użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, brano pod uwagę obecne uprawnienia oraz zakres wykonywanych zadań. Proponowane rozszerzenie uprawnień w zakresie możliwych do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego dla danej formacji wynika m. in. z przyjętej zasady ujednoczenia przepisów w taki sposób, aby służby – w ramach wykonywania podobnych zadań, realizowanych w obszarze swojej właściwości – miały możliwość użycia lub wykorzystania podobnego katalogu środków przymusu bezpośredniego. Przydzielając uprawnionym poszczególne środki, zapewniono możliwość wyboru środka adekwatnego do sytuacji, o różnym stopniu dolegliwości (zgodnie z ogólnymi zasadami). Wobec powyższego oraz uwzględniając wnoszone postulaty, przyznano niektórym formacjom prawo do użycia przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Należy mieć na uwadze, że środek ten będzie mógł być użyty, gdy użycie innych środków przymusu bezpośredniego będzie niemożliwe, albo może okazać się nieskuteczne. Mając także na uwadze najbardziej dolegliwy charakter skutków użycia lub wykorzystania broni palnej dla życia i zdrowia ludzkiego, w założeniach przyjęto generalną zasadę możliwie maksymalnego ograniczenia zakresu uprawnień do jej użycia lub wykorzystania. Opracowując zamknięty katalog przypadków użycia lub wykorzystania broni palnej, kierowano się zakresem zadań ustawowych poszczególnych uprawnionych. Ponadto, podobnie jak w przypadku środków przymusu bezpośredniego, przyjęto zasadę ujednoczenia przepisów w taki sposób, aby służby – w ramach wykonywania podobnych zadań, realizowanych w obszarze swojej właściwości – użyciu lub wykorzystaniu broni palnej w porównywalnych sytuacjach.

Podczas dalszych prac nad projektem ustawy należy mieć na względzie że w dniu 9 października 2012 r. Rada Ministrów przyjęła *założenia do projektu ustawy o zmianie ustawy*

o postępowaniu w sprawach nieletnich i ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Na podstawie tych założeń został opracowany projekt *ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych*, który ma na celu dokonanie niezbędnych zmian w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich, „*polegających na dostosowaniu obowiązującego prawa nieletnich do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a w konsekwencji regulacji i zaleceń prawnomiędzynarodowych, służących upodmiotowieniu nieletniego i podwyższeniu gwarancji procesowych zarówno na etapie postępowania rozpoznawczego, jak i postępowania wykonawczego.*”. Z uwagi na fakt, iż projekt ww. ustawy zawiera także postanowienia dotyczące stosowania wobec nieletnich środków przymusu bezpośredniego, zasadnym jest skorelowanie prac legislacyjnych nad nim oraz nad projektowaną regulacją tak, aby zapewnić spójność systemową w tym zakresie. Z tych samych względów w dalszych pracach nad projektem niniejszej ustawy należy także wziąć pod uwagę, że aktualnie pracom w Sejmie podlega rządowy projekt ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (druk nr 806), który zmienia definicję „pracownika ochrony” w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie osób i mienia, co ma wpływ na terminologię stosowaną w projekcie niniejszej ustawy. Osobami uprawnionymi do stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej są bowiem także pracownicy ochrony.

W art. 79 projektu przewidziano przepisy dotyczące czasowego utrzymania w mocy przepisów wykonawczych, które utracą moc na skutek zmiany upoważnienia ustawowego do ich wydania, będących następstwem wejścia w życie projektowanej ustawy.

Planowane wejście w życie ustawy przypada na dzień 5 czerwca 2013 r. Data ta jest skorelowana z dniem utraty mocy przez obowiązujące przepisy.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. PODMIOTY, NA KTÓRE BĘDZIE ODDZIAŁYWAĆ PROJEKTOWANA REGULACJA

Projekt ustawy będzie oddziaływać na następujące podmioty:

1. Uprawnionych do użycia lub wykorzystania śpb lub broni palnej, tj.:
 - 1) funkcjonariuszy lub żołnierzy: Policji, Straży Granicznej, ABW, CBA, BOR, Służby Celnej, Służby Więziennej, Straży Ochrony Kolei, Straży Parku oraz AW, SKW i SWW w zakresie ochrony własnych urzędzeń oraz obszarów i obiektów, a także przebywających w nich osób;
 - 2) żołnierze Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych organów porządkowych;
 - 3) inspektorzy lub pracownicy: Inspekcji Transportu Drogowego, Kontroli Skarbowej;
 - 4) strażnicy: Państwowej Straży Łowieckiej, Państwowej Straży Rybackiej, Straży Gminnych (Miejskich), Straży Leśnej, Straży Marszałkowskiej;
 - 5) pracownicy ochrony posiadający licencję pracownika ochrony fizycznej, wykonujący zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia, o których mowa w ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia;
 - 6) pracownicy: zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, albo członkowie służby porządkowej, o której mowa w rozdziale 4 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych.
2. Przełożonych uprawnionych do użycia lub wykorzystania śpb lub broni palnej.
3. Osoby, wobec których zostaną użyte lub wykorzystane śpb lub broń palna.

2. KONSULTACE SPOŁECZNE

Projektowana ustawa została zamieszczona, zgodnie z wymogami art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.), w Biuletynie Informacji Publicznej na stronach internetowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.. Ponadto, projekt zamieszczono w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji w zakładce *Rządowy proces legislacyjny*, zgodnie z wymogami § 11a ust. 1 uchwały nr 49 Rady Ministrów z dnia 19 marca 2002 r. Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. Nr 13, poz. 221, z późn. zm.).

Projekt przekazano do zaopiniowania Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Projektowana regulacja została przekazana do zaopiniowania:

1. Szefowi Kancelarii Sejmu RP

2. Krajowej Radzie Komendantów Straży Miejskich i Gminnych
3. Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka
4. Stowarzyszeniu Amnesty International
5. Fundacji Panoptykon
6. Polskiej Izbie Ochrony
7. Polskiemu Związkowi Pracodawców „Ochrona”.

Ponadto projekt ustawy został zamieszczony na platformie konsultacyjnej www.mamzdanie.org.pl

3. WPLYW PROJEKTOWANEJ REGULACJI NA SEKTOR FINANSÓW PUBLICZNYCH, W TYM BUDŻET PAŃSTWA I BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO:

W związku z tym, że *projekt ustawy* nadaje dodatkowe uprawnienia w zakresie użycia lub wykorzystania nowych śpb, natomiast nie nakłada obowiązku natychmiastowego wyposażenia w te środki, należy przyjąć, że ewentualne wyposażenie w nowe śpb, a także przeszkolenie funkcjonariuszy w ich użyciu, będzie następować sukcesywnie, w miarę potrzeb i możliwości, przy uwzględnieniu pozostających w dyspozycji uprawnionych podmiotów środków finansowych. Również koszty związane z udzieleniem uprawnionemu pomocy prawnej będą zwracane ze środków pozostających w dyspozycji poszczególnych podmiotów.

Zakłada się, że wejście w życie projektowanej regulacji nie spowoduje zwiększenia wydatków z budżetu państwa i z budżetu jednostek samorządu terytorialnego.

Z uwagi na powyższe, wyłączona zostaje tu tzw. reguła wydatkowa dyscyplinująca, o której mowa w art. 50 ust. 1a, ust. 4 oraz ust. 5 *ustawy z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240, z późn. zm.)*.

4. WPLYW PROJEKTOWANEJ REGULACJI NA RYNEK PRACY, KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARKI I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, W TYM NA FUNKCJONOWANIE PRZEDSIĘBIORSTW ORAZ SYTUACJĘ I ROZWÓJ REGIONÓW.

Projektowana regulacja nie będzie miała bezpośredniego wpływu na rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość. Zakłada się, że ujednoczenie, na poziomie ustawowym, przepisów zezwalających na ingerencję w sferę wolności i nietykalności osobistej, będzie miało pozytywny wpływ na wzrost poczucia bezpieczeństwa obywateli oraz zapewnienie porządku publicznego, jak również skuteczność działania podmiotów uprawnionych do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej.